

SERRA

722 FEBRER 2020 • 6,10 €

D'OR

EL VIATGE MUSICAL DE LLUÍS LLACH
Montse Gispert-Saüch Viader
Entrevista a Sergi Pàmies
Marta Nadal
Un adeu a Isabel-Clara Simó
Vicent Partal

• El resultat ets tu
• Montse Barderi
• Pobres i catalanistes
• Francesc-Marc Álvaro
• Entrevista a Rosa Fabregat
• Miquel-Lluís Muntané

• Denise Duncan a la Sala Beckett
• Lídia Coll
• «Constel·lació Comelade»
• Gabi Stanislavsky
• Llibres per a infants i adolescents
• Teresa Mañà

Perplexitats eclesiàstiques durant la Guerra Civil

Arxiu de l'Església catalana durant la Guerra Civil, III/2

Ed. a cura d'Hilari Ragner i Suñer
Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2019.

Ens trobem davant del cinquè i últim dels volums que el pare Ragner ha confeït a partir d'anar recollint documentació, la majoria inèdita o gairebé, de diferents arxius esparsos i que configuren —tots cinc volums— una panoràmica profunda de les actuacions, les pressions i les persecucions de l'Església catalana durant la Guerra Civil espanyola. Aquesta panoràmica defuig els tòpics que sempre han amenaçat l'Església i va a l'arrel de les situacions amb l'aportació de moltíssims documents que miren de clarificar els diferents moments i les distintes reaccions. Amb aquest cinquè volum, Hilari Ragner arriba al final de la guerra, tot especificant que, a Catalunya, va acabar abans que a Espanya i les conseqüències que es derivaren d'aquest fet. El lector pot arribar a les seves pròpies conclusions, al marge de les que n'extreu el curador, ja que, com a bon historiador, ofereix d'una manera separada les seves explicacions i la documentació, àmpliament fardada de notes a peu de plana. El lector constata el difícil paper que va tocar viure als eclesiàstics, tant si eren de l'alta jerarquia com si no. Destaca el cardenal Vidal i Barraquer i la difícil relació de tots ells amb el règim que s'acabà imposant. També diferencia les peculiaritats de l'Església catalana en relació amb les de la resta de la Península. Aquí hi va haver una singularitat excepcional per les relacions amb el Vaticà, que, d'altra banda, eren dubtoses, en el sentit que a ulls de tots no sabien com actuar amb el que seria el nou règim, que allargava la guerra innecessàriament. El veto de Franco a alguns eclesiàstics i, en general, a l'ús del català en la litúrgia es feia especialment dolorós. Ragner ha inspeccionat molts arxius. Potser és el valor més meritori d'aquesta col·lecció. A l'epíleg d'aquest cinquè volum, tancant ja l'edició, fa una afirmació especialment valuosa: el conjunt és un arxiu d'arxius, ja que recull tanta documentació que construeix un arxiu, ara sí, definitiu.— G.O. de L.B.

Els anys de l'anomenada «Transició democràtica»

David Ballester i Manuel Vicente
Corre, democràcia, corre. Manifestacions i repressió policial a la Catalunya de la Transició (1975-1980)
Base, Barcelona, 2019.

Dos coneguts especialistes en història contemporània, David Ballester i Manuel Vicente, dediquen 521 pàgines, plenes d'atapeïdes notes, a un tema que en aquests moments resulta molt candent. Què va ésser en realitat el període immediatament posterior a la mort del dictador Francisco Franco? En què va consistir l'anomenada «Transició democràtica», que va acabar amb un reconeixement gairebé unànim de la monarquia i de la Constitució espanyola? Sobre tot això, especialment sobre el paper que hi van tenir els polítics franquistes vells i joves, la violència que s'hi va desencadenar i la importància que hi van tenir l'extrema dreta, els militars o paramilitars, la judicatura i les forces d'ordre públic (els tristament recordats *grisos*), hi ha una amplíssima bibliografia, no sempre coincident, en la qual diria que tenen un lloc molt destacat els treballs de Xavier Casals i de Sophie Baby. Ballester i Vicente parteixen d'una bona part d'aquesta bibliografia —diria que d'una manera gairebé exhaustiva—, complementada amb nombroses recerques d'arxiu i d'hemeroteca, a fi de posar en relleu el que van representar durant aquesta Transició les abundoses manifestacions que tingueren lloc a Barcelona i, en menor escala, a molts indrets de Catalunya, unes manifestacions que a vegades eren «autoritzades» —segons uns criteris erràtics— i altres vegades eren considerades subversives i perseguides enèrgicament per unes forces d'ordre públic que continuaven essent del tot franquistes i que, en qualsevol cas, no tenien una organització adequada, ni disposaven de material antidisturbis modern, ni tenien uns comandaments efectius i ben preparats. Ballester i Vicente volen demostrar que totes aquestes manifestacions van ésser decisives per a la consecució dels objectius perseguits: llibertat, amnistia i Estatut d'autonomia, i pensen en una frase de Noam Chomsky que esmenten a la pàgina 109: «Els drets no es concedeixen, es conquereixen.» Crec que tenen tota la raó en considerar que aquestes manifestacions van obligar els polítics franquistes que «lidera-

ren» l'anomenada Transició a anar molt més enllà del que inicialment volien. Seria, però, més escèptic quan posen l'accent en la restauració de la Generalitat de Catalunya i en el retorn de Tarradellas, que en realitat va ésser una maniobra del Govern de Suárez per a controlar una Catalunya considerada massa esquerranosa. En tot cas, ara cal destacar el gran esforç dut a terme per Ballester i Vicente i l'interès del seu estudi aprofundit no solament sobre les manifestacions, sinó també sobre la brutal i desproporcionada actuació de la policia, que presenta tants punts de semblança amb altres actuacions similars que hem viscut no fa gaire.— B.B.

L'encant de menjar a les fondes catalanes

Josep Arqués i Enric Aulí
Fonda a fonda per Catalunya
Cossetània, Valls, 2019.

El diccionari ens defineix la paraula «fonda» com a «establiment públic on se serveixen menjars i es dona allotjament». És una definició que queda ben curta per a referir-se a allò que ens ve al cap quan pensem en fondes. Caldria matisar-la dient que hi trobarem un menú de cuina casolana catalana, en un ambient familiar i amb preus econòmics. Encara podríem filar més prim explicant que són establiments amb cuina de mercat i, idealment, utilitzant productes procedents de la mateixa comarca, producte de quilòmetre zero. Totes aquestes característiques, que en els temps actuals són veritables afalagaments, no fa pas gaire que eren sinònims d'establiments carrincls, de baixa qualitat i dels quals era millor fugir. M'ha sorprès comprovar com encara hi ha un nombre important de fondes que perviuen i es mantenen fidels a l'essència d'aquesta mena d'establiments. Aquesta guia ens parla de 33 fondes, repartides en 28 comarques, a partir de l'experiència directa dels autors després de fer-hi, mai més ben dit, parada i fonda. De cada fonda ens expliquen com arribar-hi des de Barcelona, quina mena de servei ofereix, el ventall de preus, l'entorn i diverses curio-sitats de l'establiment, l'edifici o la zona on es troba situat. Un detall que fa molt proper el llibre és que els autors ens expliquen exactament quins plats i vins van escollir, com els van trobar i l'import total que van pagar. Tot plegat esdevé una guia pensada per ajudar a planificar sortides en cotxe per anar a visitar les 33 fondes (hauria estat una

bona idea incloure una targeta en què els lectors poguessin marcar les fondes a mesura que les van visitant!). Tot un encert de llibre per a tots aquells qui valorem l'exquisidesa de la nostra cuina tradicional.— X.C.

Tria d'escrits de Pere Calders, de plena actualitat

Pere Calders
Sobre el feixisme, l'exili i la censura
Rosa dels Vents, Barcelona, 2019.

La Diana Coromines, neta de Pere Calders, ens presenta aquesta tria d'una setantena d'articles i sis contes que el seu avi escrigué en una àmplia finestra temporal, entre el 1933 i el 1994, com una proposta per a llegir la història del segle XX i, d'aquesta manera, identificar les claus a partir de les quals podem explicar la complexa situació actual que vivim. Certament, amb aquests escrits, Calders ens demostra que tingué un ull clínic i una capacitat de veure-hi més enllà de la superfície de les coses i les situacions, que ens deixa als altres, en llegir-lo uns anys després, amb un pam de nus. Són tres els eixos transversals a tota la producció de Calders. El primer, la idea que el món occidental s'apropa a una cruïlla i que Catalunya és un veritable banc de proves on les tensions que hi ha a tot el continent entren en conflicte directe. I, certament, no podem negar que el nostre país ha estat un dels epicentres de moltes conflictivitats socials i polítiques dels darrers anys, amb implicacions en la idea que teníem sobre Europa. El segon eix és la censura, aspecte en què aquests darrers mesos hi ha hagut una revifalla que només fa un parell d'anys ens hauria semblat del tot impensable. La visió de Calders aquí contrasta molt amb la impressió que molts teníem d'un món que havia evolucionat de tal manera que la censura havia estat superada. Que n'érem de naïfs! La retallada en la llibertat d'expressió d'aquests darrers mesos ha estat acceptada sense que cap veu hagi posat el crit al cel davant decisions del tot escandaloses adoptades per governs de tots els colors polítics. El tercer i darrer eix de lectura de Calders és el lligam amb l'Imperi, el fet de recordar la grandesa cultural que havia assolit el país i la necessitat de ser exigents amb l'herència rebuda, que no solament calia reivindicar, sinó també ser-ne dignes hereus. Una selecció, doncs, que ens permet intuir com Calders ens hauria parlat sobre el nostre temps.— X.C.